

Sygn. akt I C 131/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze Wydział I Cywilny

w składzie

Przewodniczący: SSO Zbigniew Woźniak

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Golańska

po rozpoznaniu w dniu 17 lipca 2018 r. w Zielonej Górze

na rozprawie

sprawy z powództwa K. W. (1), T. W.

przeciwko A. W.

o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia woli

I. oddala powództwo;

II. odstępuje od obciążenia powodów obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego.

Sygn. akt I C 131/18

UZASADNIENIE

Powodowie T. W. i K. W. (1) pozwem z dnia 18 kwietnia 2018 r. domagali się nakazania pozwanemu A. W. złożenia oświadczenia woli o powrotnym przeniesieniu własności nieruchomości objętej księgą wieczystą kw nr (...) na skutek odwołania darowizny. W uzasadnieniu żądania pozwu powodowie wskazali, iż w dniu 2 lipca 2015 r. przenieśli na pozwanego własność nieruchomości objętej ww. księgą wieczystą w drodze darowizny. W dniu 13 kwietnia 2018 r. powodowi wysłali pozwanemu oświadczenie o odwołaniu darowizny z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego.

Pozwany w odpowiedzi na pozew (K-34) wniósł o oddalenie powództwa zarzucając, iż brak było podstaw do odwołania darowizny.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 2 lipca 2015 r. powodowie przenieśli na pozwanego w drodze umowy darowizny własności nieruchomości gruntowej objętej księgą wieczystą kw nr (...) prowadzoną przez Sad Rejonowy w Krośnie Odrzańskim. W dniu 7 marca 2016 r. pozwany w drodze darowizny przeniósł ww. nieruchomość do majątku wspólnego objętego małżeńską wspólnością majątkową z małżonką K. W. (2). W dniu 1 marca 2018 r. pozwany dokonał wraz z małżonką podziału majątku dorobkowego, w wyniku czego własność ww. nieruchomości przypadła wyłącznie K. W. (2). W chwili wniesienia pozwu pozwany nie był właścicielem ww. nieruchomości.

(okoliczności bezsporne:

umowa darowizny: K-9-12

umowa podziału majątku: K-41-43;

odpis zupełny księgi wieczystej: dane znane z rejestru)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

W związku z tym, że powodowie pozwem domagali się nakazania złożenia oświadczenia woli o powrotnym przeniesieniu własności nieruchomości na skutek odwołania darowizny, materialnoprawną podstawą rozstrzygnięcia sporu stanowi przepis art. 898§2 k.c. w zw. z art. 64 k.c.

Przed przystąpieniem do wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia niniejszej sprawy należy wskazać, iż stan faktyczny ustalony w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy jest między stronami bezsporny. Bezsporny jest fakt, iż od dnia 1 marca 2018 r., pozwany nie jest właścicielem spornej nieruchomości, co wynika z dokumentów oraz odpisu zupełnego księgi wieczystej. Pozwany wyzbył się własności spornej nieruchomości jeszcze przed wszczęciem postępowania.

Rozstrzygnięcie niniejszej sprawy wymaga odpowiedzi na pytanie, czy dopuszczalne jest nakazanie pozwanemu złożenie oświadczenia woli o skutku rzeczowym, w wyniku którego ma przejść własność nieruchomości, której nie jest właścicielem. Na tak zadane pytanie należy odpowiedzieć przecząco.

Nie wdając się w ocenę zasadności odwołania darowizny, nie ulega wątpliwości, iż oświadczenie o odwołaniu darowizny nie przenosi własności na darczyńcę a powoduje jedynie zobowiązanie do powrotnego przeniesienia własności, co następuje stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (tak z mocy art. 898§1 k.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie się przyjmuje (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967 r. III CZP 32/66, OSNC 1968/12/199), że oświadczenie o odwołaniu darowizny wywołuje skutek zobowiązujący. W przypadku gdy obdarowany dobrowolnie nie wykona ww. zobowiązania, darczyńca jest uprawniony do żądania stwierdzenia obowiązku złożenia oświadczenia woli przenoszącego własność (art. 64 k.c.), przy czym ów oświadczenie wywołuje jedynie skutek rzeczowy, ponieważ skutek zobowiązaniowy jest wywoływany samym oświadczeniem o odwołaniu darowizny.

W przypadku gdy pozwany nie jest właścicielem rzeczy niedopuszczalne jest stwierdzanie obowiązku złożenia oświadczenia woli wyłącznie w zakresie rzeczowego skutku przeniesienia własności. W orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2014 r. IV CSK 197/13, OSNC 214/10/107) wydanym na tle sprawy związanej z nakazaniem zawarcia umowy przyrzeczonej w przypadku gdy zobowiązany nie już właścicielem rzeczy, której własność miała być przeniesiona umową przyrzeczoną, przyjmuje się, że w razie zbycia przez dłużnika przedmiotu umowy przyrzeczonej przed wszczęciem sprawy o wykonanie umowy przedwstępnej, przesłanką skuteczności roszczenia wierzyciela przewidzianego w art. 390§2 k.c. jest uznanie umowy zbycia przedmiotu umowy przyrzeczonej za bezskuteczną wobec niego (art. 59 k.c.) albo stwierdzenie jej nieważności (art. 58 k.c.). W uzasadnieniu ww. orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził, iż w sytuacji zbycia rzeczy żądanie zawarcia umowy przyrzeczonej byłoby pozbawione prawnego sensu i bezcelowe. W takim przypadku ochrona uprawnionego winna odbyć się z wykorzystaniem powództwa o uznanie czynności prawnej przenoszącej własność przez zobowiązanego za bezskuteczną wobec uprawnionego na podstawie art. 59 k.c. (tak też Sąd Najwyższy w tezach uzasadnienia ww. uchwały 7 sędziów). Wytoczenie takiego powództwa jest warunkiem koniecznym do realizacji roszczenia o przeniesienie własności (por. orzeczenia powołane w uzasadnieniu ww. wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2014 r.).

Co prawda ww. wyrok zostały wydany na tle sprawy o nakazanie złożenia oświadczenia woli zmierzającego do zawarcia umowy przyrzeczonej, pogląd wyrażony w tym orzeczeniu znajduje zastosowanie również w sprawie o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia o rzeczowym przeniesieniu własności rzeczy na skutek odwołania darowizny. O ile można mieć wątpliwości, czy brak po stronie zobowiązanego własności rzeczy powinien skutkować oddaleniem

powództwa o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia zobowiązującego (tylko oświadczenia zobowiązującego z wyłączeniem skutku rzeczowego) do zawarcia umowy przyrzeczonej (por. glosa krytyczna: G. J.. Glosa do wyroku SN z dnia 16 stycznia 2013 r., IV CSK 197/13), to nie powinno budzić wątpliwości, że niedopuszczalne jest stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia o skutku rzeczowym jeśli zobowiązany nie jest właścicielem rzeczy. W glosie do ww. orzeczenia autor wskazał, iż istnieje możliwość stwierdzenia obowiązku złożenia oświadczenia w zakresie samego skutku zobowiązującego do zawarcia umowy, co ma znaczenie dla odpowiedzialności odszkodowawczej związanej z niewykonaniem umowy przyrzeczonej (nie chodzi o odpowiedzialność za niewykonanie umowy przedwstępnej lecz przyrzeczonej). Bezsportny jest jednak pogląd o niedopuszczalności stwierdzenia obowiązku złożenia oświadczenia woli w zakresie rzeczowego skutku przeniesienia własności rzeczy, której zobowiązany nie jest właścicielem.

Jak już wyżej wskazano, w przypadku odwołania darowizny, oświadczenie o jej odwołaniu z mocy ustawy rodzi zobowiązanie do powrotnego przeniesienia własności (art. 898§2 zd. 1 k.c.) – zobowiązanie do złożenia oświadczenia o skutku rzeczowym. Żądanie darczyńcy, który realizuje uprawnienie wynikające z przepisu art. 898§2 k.c. ogranicza się do żądania stwierdzenia obowiązku złożenia oświadczenia woli wyłącznie w zakresie rzeczowego skutku przeniesienia własności (tak też ww. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego).

Jeśli obradowany po odwołaniu darowizny przeniósł własność darowanej rzeczy na inną osobę jeszcze przed wszczęciem postępowania z powództwa o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia woli o rzeczowym powrotnym przeniesieniu własności, warunkiem skuteczności powództwa jest uprzednie uznanie czynności, w wyniku której doszło do przeniesienia własności za bezskuteczną wobec darczyńcy (art. 59 k.c.) lub ustalenie jej nieważności (art. 58 k.c.) lub też ustalenie jej nieistnienia (art. 189 k.p.c.).

Nie ulega wątpliwości, iż w mniejszej sprawie w chwili zamknięcia rozprawy czynność w postaci umowy podziału majątku wspólnego z dnia 1 marca 2018 r., w wyniku której pozwany wyzbył się własności, nie została uznana za bezskuteczną wobec powodów, nie ustalono jej nieważności lub nieistnienia.

W związku z tym, że pozwany nie był właścicielem nieruchomości, powództwo o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia woli o rzeczowym przeniesieniu własności należało oddalić.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania Sąd oparł na treści art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie zachodzi wypadek szczególnie pozwalający na odstąpienie od obciążenia powodów obowiązkiem zwrotu kosztów na rzecz pozwanego. Koszty powstałe po stronie pozwanego obejmują wynagrodzenia pełnomocnika. W niniejszej sprawie udział pełnomocnika po stronie pozwanego okazał się zbędny. Stanowisko wyrażone przez pełnomocnika nie przyczyniło się do wyjaśnienia sprawy. Sąd oddalił powództwo nie z uwagi na trafność zarzutów pełn. pozwanego lecz z uwagi na przeniesienie przez pozwanego własności nieruchomości przed wszczęciem postępowania, co wyklucza możliwość uwzględnienia powództwa o nakazanie złożenia oświadczenia o powrotnym przeniesieniu własności nieruchomości bez uprzedniego uznania czynności, na podstawie której przeniesiono własności, za bezskuteczną wobec powodów (art. 59 k.c.). Ta okoliczność nie została podniesiona przez pełn. pozwanego. Mając na uwadze fakt, iż podniesione zarzuty przez pozwanego okazały się nieistotne dla rozstrzygnięcia oraz fakt, że Sąd zakończył sprawę na pierwszej rozprawie, a nadto fakt, iż strony są spokrewnione a pozwany został przez powodów obdarowany nieruchomością, której własność przeniósł na żonę, Sąd odstąpił od obciążenia powodów obowiązkiem zwrotu kosztów procesu pozwanemu.

Mając na uwadze powyższe należało orzec jak w wyroku.